

# Δημιουργώντας μια βιώσιμη κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση

**Ή**ταν το 2011 όταν κάτω από την πίεση της αυξανόμενης ανεργίας και της κρίσης δημιουργήθηκε από τη Λούκα Κατσέλη, τότε υπουργό Εργασίας, ο νόμος 4019/2011 για την κοινωνική οικονομία και υπεγράφη από τον Γεώργιο Κουτρουμάνη, τον επόμενο υπουργό.

Η δημιουργία μιας κοινωνικής συνεταιριστικής επιχείρησης (Κοιν.Σ.Επ.) δεν είναι η λύση στο πρόβλημα, αλλά ένα καλό εργαλείο που, αν γίνει σωστή χρήση, θα βοηθήσει στην επίλυση τοπικών προβλημάτων και, μέσα από αυτή τη διαδικασία, στη δημιουργία βιώσιμου σχήματος και θέσεων εργασίας.

Η δημιουργία θέσεων εργασίας δεν είναι ο αυτοσκοπός μιας Κοιν.Σ.Επ., λάθος που κάνουν πολλοί, αλλά το αποτέλεσμα μιας σωστής στόχευσης στην επίλυση προβλημάτων της τοπικής κοινωνίας και, μέσα από τις δράσεις αυτές, η ανάπτυξη της Κοιν.Σ.Επ. και η αμοιβή των εργαζόμενων μελών της.

Δυστυχώς όπως κάθε καλή ιδέα, και αυτή έπεσε θύμα επαγγελματιών της εκμετάλλευσης και του καιροσκοπισμού και είχαμε και έχουμε δυσάρεστα φαινόμενα που έχουν δώσει άοχημη εντύπωση σε μια καλή πρόθεση του νομοθέτη.

Έως τώρα σύμφωνα με υπάρχοντα στατιστικά από τα μέσα Μαΐου στο μπρώκο κοινωνικής οικονομίας έχουν εγγραφεί πάνω από 1.054 Κοιν.Σ.Επ. σε όλη την Ελλάδα, εκ των οποίων 34 είναι της κατηγορίας ένταξης, 115 της κατηγορίας κοινωνικής φροντίδας και 905 της κατηγορίας παραγωγικού σκοπού.

Από την άλλη πλευρά, έως εκείνη την ημερομηνία έχουν διαγραφεί σχεδόν 300 Κοιν.Σ.Επ. και αυτό ήταν αποτέλεσμα λάθους στόχευσης, ανικανότητας διακρίβωσης κοινωνικού ελλείμματος στην τοπική κοινωνία και αποτυχία των προγραμμάτων Τοπ.Σ.Α.-Τοπ.Ε.Κ.Ο., που έτρεξαν σε όλους τους δήμους της χώρας το προηγούμενο χρονικό διάστημα.

Τρεις είναι οι βασικοί πυλώνες που θα πρέπει πάνω σε αυτούς να ξεκινήσει το χτίσιμό της η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρησή μας.

- Αν δεν έχουμε επισημάνει την ανάγκη που υπάρχει στην τοπική κοινωνία (το πρώτο συνθετικό της ονομασίας: κοινωνική)
- Αν δεν έχουμε επιλέξει σωστά τους συνεργάτες μας (το δεύτερο συνθετικό της ονομασίας: συνεταιριστική)
- Αν δεν έχουμε κάνει μια μελέτη βιωσιμότητας (το τρίτο συνθετικό της ονομασίας: επιχείρηση)

Τότε η αποτυχία είναι σίγουρη, όπως και η απογοήτευση των συνεργατών του εγχειρήματος.

Λέμε και πάλι ότι η Κοιν.Σ.Επ. δεν είναι η λύση, αλλά το εργαλείο που, αν δεν το χρησιμοποιούμε σωστά, θα έχει τα αντίθετα αποτελέσματα από τα επιδιωκόμενα.

Στο χέρι μας είναι να γίνει σωστά ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του εγχειρήματος αυτού και να είναι βιώσιμο και σε βάθος χρόνου χρήσιμο στην τοπική κοινωνία.

Ας δούμε στη συνέχεια μερικές χρήσιμες επισημάνσεις και συμβουλές πριν ξεκινήσουμε την προσπάθεια ίδρυσης της



δικής μας κοινωνικής συνεταιριστικής επιχείρησης.

## Τι είναι η κοινωνική οικονομία

Οι ορισμοί που έχουν προταθεί για την κοινωνική οικονομία είναι τόσο ετερογενείς, όσο και οι πρακτικές που αναπτύσσονται στο εσωτερικό της.

Ένας σαφής και κατανοητός ορισμός είναι ο ακόλουθος: Η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που διεξάγονται από συλλογικές πρωτοβουλίες και εμφορούνται από τις εξής αρχές:

- Δίνουν προτεραιότητα στην εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών τους, καθώς και της ευρύτερης κοινότητας και όχι στο κέρδος.
- Έχουν αυτόνομη διοίκηση, δηλαδή αποφασίζουν αυτόνομα τον τρόπο λειτουργίας τους.
- Εφαρμόζουν δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων με βάση την αρχή «ένα μέλος μία ψήφος» ανεξάρτητα από τη συνεισφορά του κάθε μέλους στο κεφάλαιο.
- Κατά τη διανομή των κερδών προβάδισμα έχουν τα μέλη και οι εργαζόμενοι έναντι του κεφαλαίου.

Συνεπώς θα λέγαμε ότι η κοινωνική οικονομία είναι μια μεγάλη οικογένεια που περιλαμβάνει μια πληθώρα πρακτικών, όπως οι συνεταιρισμοί, οι κοινωνικές αλληλοβοήθειες, οι σύλλογοι/ενώσεις προσώπων, τα κοινωφελή ιδρύματα και οι κοινωνικές επιχειρήσεις.

## Οικονομικά κριτήρια:

- Συνεχής οικονομική δραστηριότητα
  - Υψηλός βαθμός αυτονομίας
  - Ανάλυση ρίσκου
  - Αμειβόμενη εργασία
- ## Κοινωνικά κριτήρια:
- Στόχος το όφελος στην κοινότητα/ομάδα
  - Συλλογική διάσταση
  - Συμμετοχή στις αποφάσεις η οποία δεν καθορίζεται από τη συνεισφορά κεφαλαίου
  - Πολυεταιρικότητα
  - Περιορισμένη διανομή κερδών

Ο βασικότερος συντελεστής παραγωγής σε μια κοινωνική επιχείρηση είναι το ανθρώπινο δυναμικό της, ιδιαίτερα όταν, ως συνήθως, δημιουργείται σε συνθήκες έλλειψης κεφαλαίου. Άρα η συγκρότηση της ιδρυτικής ομάδας έχει κομβική σημασία για την πορεία του όλου εγχειρήματος. Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιάσουμε ορισμένα προαπαιτούμενα για τη συγκρότηση της ιδρυτικής ομάδας μιας κοινωνικής επιχείρησης σύμφωνα με την επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας και της εμπειρίας ανάλογων παραδειγμάτων στην Ελλάδα και διεθνώς.

## Δεξιότητες, ικανότητες, γνώσεις

Μια συνεταιριστική επιχείρηση απαιτεί

είναι ένα σύνολο δεξιοτήτων, ικανοτήτων, γνώσεων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τη συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα που αναπτύσσεται. Ενώ τις περισσότερες φορές τα ιδρυτικά μέλη διαθέτουν τις απαιτούμενες για την κύρια δραστηριότητα ικανότητες και γνώσεις, υποτιμούν την αναγκαιότητα των λεγόμενων περιφερειακών, αλλά εξίσου σημαντικών, καθηκόντων (π.χ. λογιστική παρακολούθηση, οικονομική διαχείριση, συλλογική διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, καθαριότητα/συντήρηση χώρων και εξοπλισμού, τεχνική υποστήριξη). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα είτε να καλύπτονται πλημμελώς τα συγκεκριμένα καθήκοντα ή/και να τα επιφορτίζονται συστηματικά συγκεκριμένα μέλη.

## Ερωτήσεις-κλειδιά:

- Ποιοι θα είναι τα μέλη;
- Ποιοι θα είναι οι εργαζόμενοι;
- Πώς θα αποφασίζουμε;
- Πώς θα εισέρχονται νέα μέλη;
- Πώς θα επιλέγονται νέοι εργαζόμενοι;
- Ποιος αναλαμβάνει τη;

## Τι πρέπει να έχουμε ετοιμάσει στο τέλος αυτού του βήματος:

- Προσχέδιο εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας
- Προσχέδιο οργανογράμματος
- Συγκρότηση υποομάδων για την ίδρυση της επιχείρησης

## Πιθανοί κίνδυνοι:

- Οι συζητήσεις κρατούν σε μικρό και δεν παράγουν αποτέλεσμα.
- Δημιουργούνται οι πρώτες εντάσεις ή συγκρούσεις.

## Χρήσιμα εργαλεία:

- Ορίζουμε τη μέγιστη διάρκεια και τον μέγιστο αριθμό συναντήσεων.
- Κρατάμε πρακτικά των συναντήσεων.
- Καλούμε ειδικούς να μας πουν τη γνώμη τους.
- Ερχόμαστε σε επαφή με μέλη και εργαζομένους άλλων κοινωνικών επιχειρήσεων.

## Επιλέγοντας την οικονομική δραστηριότητα

Η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί ένα από τα συστατικά στοιχεία που διαφοροποιούν τις κοινωνικές επιχειρήσεις από άλλες επιχειρήσεις του ιδιωτικού κερδοσκοπικού τομέα. Συνήθως οι παραγωγικές δραστηριότητες των κοινωνικών επιχειρήσεων χαρακτηρίζονται, μεμονωμένα ή σωρευτικά, από τα ακόλουθα στοιχεία:

- Κοινωνική ωφέλεια: εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών που συνήθως μένουν ακάλυπτες ή καλύπτονται πλημμελώς από τον ιδιωτικό κερδοσκοπικό τομέα ή/και το κράτος.
- Κοινωνική καινοτομία: εντοπισμός νέων

κοινωνικών αναγκών ή παραγωγή αγαθών και παροχή υπηρεσιών με τρόπο ο οποίος εισάγει νέες λογικές παραγωγής/κατανάλωσης.

- Κοινωνική δικαιοσύνη: προσφορά αγαθών και υπηρεσιών σε χαμηλότερη τιμή με στόχο να γίνει πιο εύκολη η πρόσβαση σε αυτά κοινωνικών στρωμάτων με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες.
- Εργασιακή αποκατάσταση: δημιουργία θέσεων εργασίας για κοινωνικές ομάδες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εύρεση εργασίας.

Αυτά τα χαρακτηριστικά αφενός συγκροτούν την ιδιαίτερη ταυτότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων, αφετέρου θέτουν νέες προκλήσεις, καθώς απαιτούν προσήλωσή σε πολλαπλές στοχεύσεις.

Η ιδέα για την οικονομική δραστηριότητα μπορεί να προκύψει σε μια στιγμή έμπνευσης είτε γιατί κλείνει μια επιχείρηση στην τοπική κοινότητα είτε γιατί έχει ήδη αναπτυχθεί μια παρόμοια ιδέα σε άλλη περιοχή είτε γιατί έχει πετύχει σε έναν άλλο τομέα και μπορεί να μεταφερθεί.

Σε όλες τις περιπτώσεις η αρχή γίνεται με μια ιδέα που ανταποκρίνεται σε μια κοινωνική ανάγκη και έχει πιθανότητες να μετασχηματιστεί σε μια οικονομικά βιώσιμη επιχείρηση. Σε αυτό το στάδιο είναι χρήσιμο να πέσουν πολλές ιδέες στο τραπέζι και, αφού ορισμένες εγκαταλειφθούν ή τροποποιηθούν, οι τελικές να παρουσιαστούν σε φίλους προκειμένου να εντοπιστούν έγκαιρα λάθη και αστοχίες. Τομέις στους οποίους παρατηρείται έντονη ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων:

- Κοινωνική φροντίδα/αρωγή
- Στοχευμένες υγειονομικές υπηρεσίες
- Εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, ενισχυτική διδασκαλία
- Κοινωνική ένταξη
- Κοινωνική στέγαση
- Περιβαλλοντική προστασία (ανακύκλωση, εξοικονόμηση ενέργειας)
- Αγροτική παραγωγή, επεξεργασία/πώληση ειδών διατροφής
- Ηθικό ή/και αλληλέγγυο εμπόριο
- Συγκοινωνίες, μετακίνηση, κοινωνικός τουρισμός
- Προστασία πολιτισμικής κληρονομιάς

Η νομική μορφή της Κοιν.Σ.Επ. είναι προτιμητέα διότι:

- Προβλέπει την ταυτόχρονη επιδίωξη κοινωνικού και οικονομικού σκοπού.
- Επιτρέπει τη δραστηριοποίηση σε πολλαπλές οικονομικές δραστηριότητες.
- Τονίζει τη συλλογική διάσταση χωρίς να προϋποθέτει ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό ιδρυτικών μελών, όπως στην περίπτωση των αγροτικών και των αστικών συνεταιρισμών.
- Επιτρέπει με σχετική ευκολία την αλλαγή της σύνθεσης των μελών.
- Διασφαλίζει ότι κάθε μέλος συμμετέχει με μία ψήφο.
- Δεν απαιτεί συγκεκριμένο κεφάλαιο, όπως συμβαίνει στις Ε.Π.Ε. και στις Α.Ε.
- Επιτρέπει την περιορισμένη διανομή κερδών μόνο στους εργαζομένους, γεγονός που αποτελεί επιπλέον δικλείδα ασφαλείας για την προσήλωση στις αρχές της κοινωνικής οικονομίας.